

บรรจุภัณฑ์ยอดเยี่ยมของญี่ปุ่น เน้นความสำคัญเรื่องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

สถาบันการบรรจุภัณฑ์แห่งประเทศไทย (Japan Packaging Institute) จัดการประชุมบรรจุภัณฑ์ดีเด่นและนิทรรศการเป็นประจำทุกปีเพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ การคัดเลือกบรรจุภัณฑ์พิจารณาจากหลายมุมมอง อาทิ แนวความคิด รูปแบบ วัสดุ เทคนิคกลไก ประโยชน์ใช้สอย ความมีประสิทธิภาพในการขนส่ง ความเอื้ออาทรต่อสิ่งแวดล้อม การได้รับรางวัลถือได้ว่าเป็นเกียรติและสมควรได้รับสิทธินำเครื่องหมายจีพี (GP) ซึ่งหมายถึง บรรจุภัณฑ์ดีเด่น (good packaging) ไปแสดงไว้บนบรรจุภัณฑ์ของตนเพื่อบ่งบอกความเป็นเลิศ นอกจากนี้ ยังรับโอกาสจัดนำมาแสดงนิทรรศการในโตเกียวแพ็ก (Tokyo Pack) ซึ่งเป็นงานระดับนานาชาติอีกด้วย

ในการจัดประเภทรางวัล นอกจากจะมีรางวัลแจแปนสตาร์ (Japan Star) ซึ่งจัดเป็นรางวัลระดับสูงสุดแล้ว ยังมีรางวัลอื่น ๆ ในชื่อต่าง ๆ อาทิ รางวัลเทคโนโลยี การบรรจุ รางวัลบรรจุภัณฑ์เหมาะสม รางวัลแนวคิดบรรจุภัณฑ์ รางวัลรูปแบบบรรจุภัณฑ์ และรางวัลระบบขนส่ง ตลอดจนมีรางวัลแยกหมวดตามประเภทสินค้า อาทิ อาหารทั่วไป ขนม เครื่องดื่ม เครื่องสำอาง ยาและผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์ ผลิตภัณฑ์เวชสำอาง สินค้าอุปโภคบริโภคประจำวัน บรรจุภัณฑ์สำหรับจัดแสดงสินค้า นอกจากนี้ ยังมีการจัดรางวัลสำหรับหมวดสินค้าอุตสาหกรรม อาทิ ผลิตภัณฑ์ไฟฟ้า ตลอดจนอุปกรณ์ขนาดใหญ่และมีน้ำหนักมากอีกด้วย

สำหรับบรรจุภัณฑ์เพื่อการจำหน่ายปลีกทั่วไปนั้น คณะกรรมการจะมุ่งพิจารณาในประเด็นต่าง ๆ อาทิ ความละเอียดรอบคอบในการออกแบบโดยคำนึงถึงผู้บริโภค ความสามารถในการสนองความต้องการด้านประโยชน์ใช้สอย ความสมเหตุสมผลในเรื่องขนาด น้ำหนักและราคา ตลอดจนการใช้วัสดุ พลังงาน ทรัพยากร สิ่งแวดล้อมและแรงงาน สำหรับบรรจุภัณฑ์เพื่อการขนส่งนั้นประเด็นการพิจารณาก็จะมีทั้งข้อคิดทั้งหลายที่กล่าวมาแล้วข้างต้นประกอบเข้ากับข้อคำนึงเรื่องประสิทธิภาพการขนส่งและกระจายสินค้าอย่างเป็นระบบและทันสมัย

ในที่นี้ขอกล่าวถึงผลงานที่ได้รับรางวัลแจแปนสตาร์อันเป็นรางวัลสูงสุด โดยหยิบยกตัวอย่างที่เน้นความสำคัญ เรื่องความเอื้ออาทรต่อสิ่งแวดล้อม รวม 7 ผลงานด้วยกัน

บรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแสดงภาพลักษณ์ความเย็น

บรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มประเภทแอลกอฮอล์ของคิริง(Kirin)ใช้ชื่อเฮียวเคะตี (Hyoketsu) บ่งบอกความหมายถึงความเย็นเยือกของน้ำแข็ง บรรจุภัณฑ์จึงได้รับการออกแบบเพื่อสะท้อนให้เกิดจินตนาการดังกล่าวได้อย่างดีเยี่ยม ผนังของกระป๋องผลิตจากวัสดุอะลูมิเนียมที่พิมพ์ขึ้นรูปเป็นเนินร่องสูงต่ำด้วยลวดลายสามเหลี่ยมเล็ก ๆ เมื่อมีแสงส่องกระทบกระป๋องเมื่อใด สามเหลี่ยมสีเงินบางน้ำเงินบางเหล่านี้ก็จะส่งประกายวาววับสร้างภาพลักษณ์งดงามและเยือกเย็นสมชื่อของเครื่องดื่ม และเมื่อถึงฝากระป๋องเปิดขึ้นพร้อมที่จะดื่มเมื่อใด อากาศภายในกระป๋องจะเกิดการเคลื่อนที่ฉับพลัน ส่งผลพลอยให้ผิวกระป๋องส่วนที่เป็นลวดลายรูปสามเหลี่ยมเล็ก ๆ เหล่านี้ถูกผลึกฟิมเป็นร่องเป็นลึกลงจนคมชัดและวาววับงดงามยิ่งขึ้น เป็นที่น่าพิศวงและยินดีเหนือคาดสำหรับทั้งผู้ดื่มและผู้พบเห็น

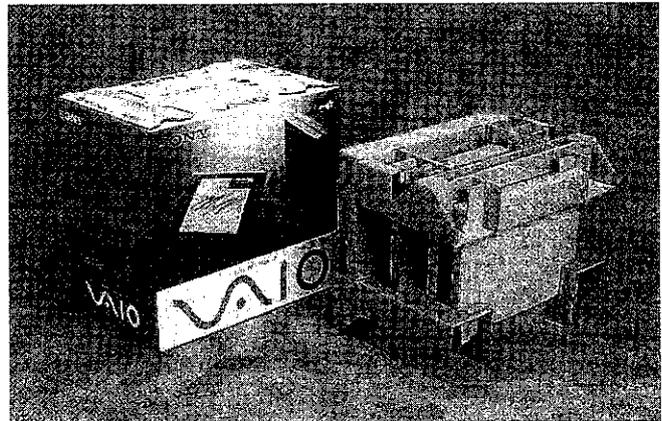
กระป๋องอะลูมิเนียมนิยมใช้บรรจุเครื่องดื่ม และมีการจัดการนำวัสดุจากบรรจุภัณฑ์ที่ใช้แล้วมาเวียนใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อีกอย่างแพร่หลายในประเทศญี่ปุ่น รวมทั้งมีการพัฒนารูปแบบของกระป๋องเพื่อประหยัดการใช้วัสดุอันจะส่งผลในเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม อาทิ การลดความหนาของวัสดุทำผนังโดยยังคงความแข็งแรงของกระป๋องไว้อย่างเพียงพอ กระทำได้โดยการออกแบบให้มีลอนลดหลั่นที่บริเวณไหล่ของกระป๋อง ให้ประโยชน์ทั้งในด้านการเสริมความแข็งแรงและช่วยลดความหนาของผนัง ตลอดจนความกว้างของฝากระป๋อง

กล่องกระดาษลูกฟูกบรรจุคอมพิวเตอร์

โซนี่ (Sony) และชูโอแพ็คอินดัสทรี (Chuoh Pack Industry) ใช้กล่องกระดาษลูกฟูกบรรจุคอมพิวเตอร์ทั้งส่วนจอและส่วนสมองกลไว้ในเพียงกล่องใบเดียว อาศัยการพับแผ่นกระดาษลูกฟูกขึ้นเป็นรูปทรงที่ทำทั้งหน้าที่บรรจุและคุ้มครองได้อย่างเสร็จสรรพ โดยไม่ต้องพึ่งพาโฟมพลิสไตรีนที่อัดขึ้นรูปเป็นก้อนเพื่อใช้กันกระเทือนอย่างที่มีกนิยมนำมาใช้กันทั่วไปแต่อย่างใด การใช้กระดาษลูกฟูกในลักษณะเช่นนี้แทนที่โฟมพลิสไตรีนย่อมช่วยลดการก่อปัญหาเรื่องบรรจุภัณฑ์ต่อสิ่งแวดล้อม เนื่องจากสามารถนำกระดาษมาจัดการเวียนใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อีก รวมทั้งยังช่วยประหยัดการใช้วัสดุได้อีกด้วย

บรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแสดงภาพลักษณ์ความเย็น

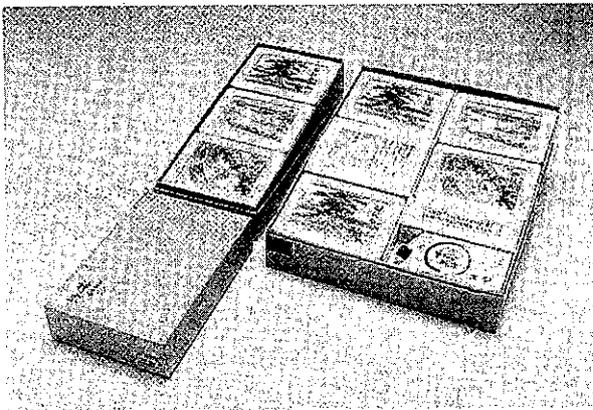
กล่องกระดาษลูกฟูกบรรจุคอมพิวเตอร์

กล่องบรรจุอาหาร

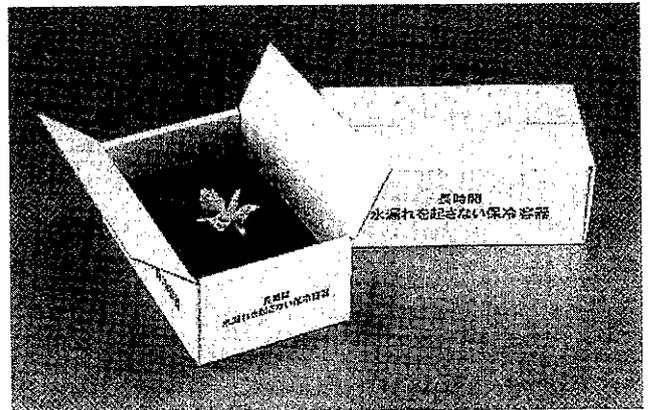
กล่องบรรจุอาหารซึ่งเป็นผลงานพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของคันโซ (Kansou) และ ทบปังการพิมพ์ (Toppan Printing) ใช้กระดาษเป็นวัสดุผลิตจึงเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รูปทรงของบรรจุภัณฑ์เป็นภาคลิกมีฝาครอบที่เปิดปิดซ้ำได้หลายครั้งระหว่างใช้งาน บริเวณ ฝาพิมพ์ลวดลายญี่ปุ่นไว้อย่างงดงาม ขนาดของกล่องนั้นกะทัดรัด ทั้งน้ำหนักและนำใช้เมื่อบรรจุอาหารและจัดวางบนโต๊ะอาหาร

กล่องกระดาษลูกฟูกกันน้ำ

บริษัท นิปปง ดิมเพิล คาร์ตัน (Nihon Dimple Carton) เป็นผู้ผลิตกล่องกระดาษลูกฟูกที่มีคุณสมบัติเป็นฉนวนกันความร้อนเย็นตลอดจนป้องกันการรั่วซึมของน้ำ สามารถนำมาใช้แทนที่กล่องโฟมพอลิสไตรีนจึงนับได้ว่าเป็นบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โครงสร้างของแผ่นกระดาษลูกฟูกประกอบด้วยส่วนลอนลูกฟูกซึ่งทำจากพลาสติก และส่วนผิวภายนอกทั้งสองด้านซึ่งทำจากกระดาษแข็ง โครงสร้างดังกล่าวช่วยให้กล่องสามารถบรรจุน้ำไว้ได้นานถึง 96 ชั่วโมง เมื่อขนส่งและเก็บรักษากล่องเปล่าสามารถพับกล่องได้แบนราบ ช่วยประหยัดเนื้อที่ในพาหนะขนส่งและคลังพัสดุ อีกทั้งยังสามารถนำวัสดุไปกำจัดซากขยะได้โดยการเผาอีกด้วย

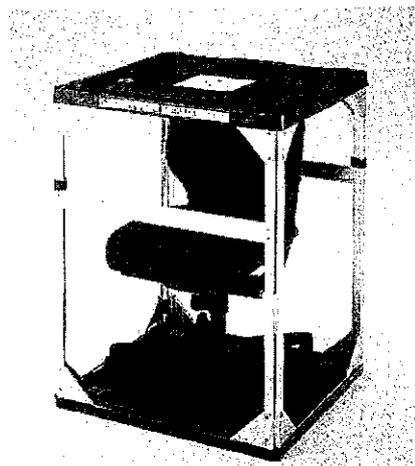
กล่องบรรจุอาหาร

กล่องกระดาษลูกฟูกกันน้ำ

บรรจุภัณฑ์ขนส่งที่ใช้ประโยชน์ได้หลายรอบ

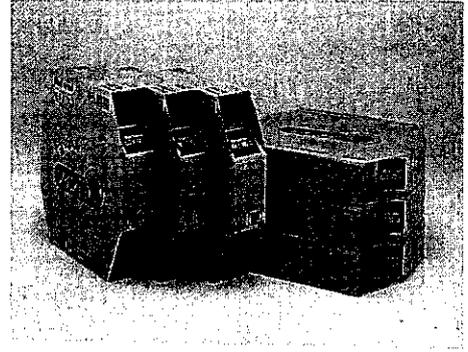
โอะคะมุระ (Okamura) และ ฟุจิกะวะ อินดัสทรี (Fujikowa Industry) ร่วมกันพัฒนาบรรจุภัณฑ์นี้เพื่อใช้ในการขนส่งแก๊สอีสำนักงานแทนที่กล่องกระดาษลูกฟูกซึ่งมักนิยมใช้ทั่วไปมาก่อน ลักษณะโครงสร้างช่วยอำนวยความสะดวกให้สามารถถอดพับเก็บและนำมาประกอบขึ้นใหม่เป็นบรรจุภัณฑ์ที่ใช้ขนส่งซ้ำอีกได้หลายรอบ สามารถประหยัดทั้งค่าวัสดุผลิตบรรจุภัณฑ์ แรงงาน ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการผลิตทั้งสิ้น นับได้ว่าเป็นผลงานออกแบบบรรจุภัณฑ์ขนส่งที่คำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

บรรจุภัณฑ์ขนส่งที่ใช้ประโยชน์ได้หลายรอบ

กล่องกระดาษลูกฟูกบรรจุหลอดไฟ

บรรจุภัณฑ์หลอดไฟของมะสึชิตะ อิเล็กทริก เวกส์ (Matsushita Electric Works) มีรูปทรงเป็นกล่องรูปแปดเหลี่ยม อาศัยการพับกระดาษตรงส่วนมุมของกล่องซึ่งโดยปกติจะเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสนั้นให้ลาดเอียงเพื่อโอบล้อมหลอดไฟรูปร่างแบน ช่วยประคองและคุ้มกันหลอดไฟไว้ได้อย่างปลอดภัย หลีกเสี่ยงความจำเป็นในการอาศัยใช้ชิ้นส่วนย่อยต่าง ๆ เพื่อจับยึดหลอดไฟรูปร่างแบนนั้นไว้มิให้เคลื่อนที่ภายในบรรจุภัณฑ์ รวมทั้งสามารถลดขนาดของทั้งวัสดุและบรรจุภัณฑ์ที่ใช้ ช่วยประหยัดกระดาษลูกฟูกที่ใช้ได้ถึงร้อยละ 30 จากเดิม นอกจากนี้กล่องรูปแปดเหลี่ยมนี้ยังมีลักษณะแปลกตาน่ามอง และชวนซื้อเป็นพิเศษอีกด้วย

กล่องกระดาษลูกฟูกบรรจุหลอดไฟ

ขวดขนาดใหญ่บรรจุซีอิ๊ว

ขวดขนาดใหญ่บรรจุซีอิ๊วนี้เป็นผลงานพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของอิชิบิกิ (Ichibiki) และไดนิปปงการพิมพ์ (Dai Nippon Printing) แต่เดิมขวดซีอิ๊วซึ่งมีปริมาตรบรรจุถึง 1 ลิตรนี้ประกอบด้วยส่วนตัวขวดซึ่งผลิตด้วยวัสดุพลาสติกชนิดกึ่งแข็ง (PET) และส่วนมือจับซึ่งผลิตด้วยพอลิโพรพิลีนเป็นรูปคล้ายปลอกวงแหวนหนาที่คล้องอยู่กลางลำตัวขวด รูปทรงที่ออกแบบขึ้นมาใหม่นี้เป็นผลจากความพยายามที่จะหลีกเลี่ยงการใช้ชิ้นส่วนมือจับที่ต้องผลิตจากต่างวัสดุ เพื่อช่วยลดความยุ่งยากในการแยกวัสดุต่างชนิดจากขยะและสามารถจัดการนำวัสดุขวด PET นี้มาดัดแปลงเวียนใช้ให้เกิดประโยชน์ใหม่ได้อย่างสะดวกยิ่งขึ้น ขวดขนาดใหญ่ใบนี้มีรูปลักษณะสอดคล้องตรงกลางอย่างพอดีกับมือ จุดศูนย์กลางของทั้งขวดนั้นอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมเอื้ออำนวยให้ผู้ใช้สามารถหยิบถือและเทซีอิ๊วจากขวดออกมาใช้งานได้อย่างสะดวกและง่ายดายไม่ว่าผู้นั้นจะอยู่ในอิริยาบถนั่งหรือยืน

ขวดขนาดใหญ่บรรจุซีอิ๊ว

ทั้งเจ็ดตัวอย่างที่กล่าวมาแล้วเป็นส่วนหนึ่งของสิบผลงานที่ได้รับคัดเลือกเป็นบรรจุภัณฑ์ยอดเยี่ยมระดับแจแปนสตาร์ (Japan Star) ซึ่งถือว่าเป็นรางวัลสูงสุดในการประกวดบรรจุภัณฑ์ดีเด่นประจำปี 2002 ของญี่ปุ่นที่มีผลงานได้รับรางวัลต่างระดับและต่างประเภท รวมทั้งสิ้นมากกว่า 80 รางวัล จากคำอธิบายผลงานทุกชิ้น จะเห็นได้ว่าบรรจุภัณฑ์ได้รับการออกแบบเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมกำลังเป็นที่น่าสนใจและให้ความสำคัญ สอดคล้องต่อกระแสความนิยม ตลอดจนกิจกรรมการรณรงค์สร้างสำนึกในเรื่องนี้ของทั้งผู้บริโภคและผู้ผลิตในปัจจุบันของประเทศญี่ปุ่นเป็นอย่างยิ่ง

ที่มา 1. หนังสือ Japan Packaging Contest 2002 ของ Japan Packaging Institute

2. หลักเกณฑ์การทับศัพท์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน